

Web of the Magi (Kouzelnická pavučina, 1980) a The Tithonian Factor (Tithonský faktor, 1984).

Přeložil Robert Tschorn

Zpráva pro krále Brobdingnagu

Richard Cowper

Někdy ke zkáze stačí pouhá snaha řešit problémy, které nás sužují; všichni víme, že cesta do pekla je dlážděná dobrými úmysly. Stejně jako v následující povídce, kde upřímně miněná snaha vyhodit ze sedla nejstaršího a nejstrašnějšího Jezdce z Apokalypsy, hlad, vede k až příliš snadno představitelné celosvětové katastrofě, jaká může nastat hned zítra – nebo dnes.

Anglický spisovatel Richard Cowper, vlastním jménem John Middleton Murry Jr., se ve Státech proslavil hlavně lyrickou postkatakastrofickou novelou Piper at the Gates of Dawn (Setkání s bohem Panem, 1976), nominovanou na Huga i Nebulu, rozšířenou do románu The Road to Corlay (Corlayská silnice, 1978). Corlayská trilogie, doplněná knihami A Dream of Kinship (Sen o spříznění, 1981) a A Tapestry of Time (Tapiserie času, 1982), je považována za vrchol Cowperova díla. Od poloviny osmdesátých let publikoval jen povídky a roku 2002 zemřel. Z dalších knih jmenujme – vedle čtyř mainstreamových románů vydaných pod jménem Colin Murry nebo Colin Middleton Murry – The Twilight of Briareus (Briarův soumrak, 1974), Clone (Klon, 1972), Kuldesak (Hluchá ulička, 1972), Domino (1971), Breakthrough (Průlom, 1967), Profundis (1979), Worlds Apart (Oddělené světy, 1974), Time Out of Mind (Zblázněná doba, 1973) a povídkové sbírky The Custodians (Správci, 1976), Out There Where the Big Ships Go (Tam, kam plují velké lodě, 1980), The

* * *

Minulou noc se mi zdálo, že jsem se vrátil do dětských let a dívám se na tátu, jak nasazuje další roub na jablono v zahrádce před kuchyní. Stál ke mně zády, a přestože jsem na něj zavolal, neotočil se, aby mi odpověděl. Jistě, byl to jenom sen, ale jestli mám namířit prst na viníka, tak na koho jiného než na tátu? Co by na to asi řekl, kdyby ještě žil? Hodil by to na svého tátu – a tak by to postulovalo po rodové větvi dál a dál, do nekonečna? Někdy si říkám, že začátků se dopátrat *nelze*, jasné jsou jenom konce. A to je přesně náš případ – poslední tečka, definitivní konec. Pokud samozřejmě nevěříte na zázraky.

Táta snil celý život o tom, že vyšlechtí jediný strom, který ponese tolik různých druhů ovoce, kolik mu vnutí tak úspěšně, aby je přijal. Dva roky před svou smrtí v roce 1981 měl čtyři odrůdy jablek, tři odrůdy hrušek a dvě je švestky, které všechny nesly ovoce z jednoho stromu. Tenkrát v létě za ním přišel fotograf z místních novin a vedle toho jeho pozoruhodného výtvoru si jej vyfotil. Vyšlo to s popiskou: „Místní záračný pěstitel předvádí ovoce svého umu.“ V článku, který obrázek doplňoval, byl otec citován, jak říká: „Když pracujeme s ní a ne proťi ní, všem nám otevře novou rajskou zahradu.“ Ta „ona“, o které mluvil, byla samozřejmě „Matka příroda“.

Když táta dostal infarkt, bylo mi pětadvacet a už osmnáct měsíců jsem dělal na svém prvním placeném výzkumu pro Biotek. Jakmile jsem se to dozvěděl, rozjel jsem se z Lincolnshire do Chelmsfordu a namířil si to rovnou

do nemocnice. Máma a sestra už tam byly. Táta ležel s očima zavřenýma a vypadal v těch polštářích popelavý a scvrklý. Byl napojený na monitor, který stál v rohu a pravidelně mrkal. U postele měl vozík se dvěma kyslíkovými láhvemi a ležela tam i maska, aby byla po ruce. Máma mi právě začala vypjatým šepotem popisovat, jak se to stalo, když vtom táta otevřel oči. „Ahoj tati,“ řekl jsem. „Jak ti je?“

„To jsi ty, Clive?“ Hlas měl tak slabý, že jsem ho málem nepoznala.

„Jsem. Kdo jiný by to měl být.“

„Co ty tu děláš, synku?“

„Přijel jsem se na tebe podívat.“

„Takže je to špatné, co?“

„Co to povídáš, ani se tady nestačíš rozkoukat a vyšoupnou tě,“ řekl jsem. „Potřebují postele.“

Pokusil se usmát a podařilo se mu to. „Co nového v Granthamu?“

„Spousta práce, jako vždycky.“

„A zatím žádné zprávy pro krále?“

„Zatím ne,“ řekl jsem. „Děj mi ještě rok, dva.“

V tom okamžiku vstoupila sestra s několika doktory a nás vystrkali ven.

„Jak to myslel, jaké zprávy pro krále?“ zeptala se mě sestra, když jsem ji vzal domů.

„To je takový náš vtip,“ řekl jsem jí. „Něco z *Gulliverových cest*.“

„Pokračuj.“

„Z hlavy si nevzpomenou,“ vymluvil jsem se. „Podívám se po tom, až přijedeme domů.“

A tak když postavila na sporák konvici, odebral jsem se do kumbálku, kde měl táta svou pracovnu, vyhrabal jedno staré vydání *Gulliverových cest* a po chvíli hledání

jsem našel to, po čem jsem pátral. „Tady je to, Lou,“ řekl jsem. „Když král Brobdingnagu mluví s Gulliverem.“ A nahlas jsem přečetl: „Podle jeho názoru každý, kdo vypěstuje dva obilné klasy nebo dvě stébla trávy na půdě, kde rostlo dříve jen jedno, zaslouží se více o lidstvo a prokáže vlasti důležitější službu, než všichni politikové dohromady.“

Lou právě nalévala čaj, když zazvonil telefon. Byla to máma. Jestli prý bychom se nemohli do nemocnice hned vrátit. Táta měl další infarkt. Jako naschvál jsme uvízli v dopravní špičce a když jsme tam přijeli, měl to za sebou.

Pohřeb se konal o pět dnů později. Když jsme přecházeli po rozbahněné pěšince za rakví, vykouklo slunce. Pár minut nato se nad vzdáleným Rodingem rozkročila nádherná duha. Vzpomínám si, že v tu chvíli jsem v tom viděl znamení – příslib naděje do budoucna –, jako by se tátovi nějak povedlo poslat mi odtamtud, kde byl, laskavé požehnání. To přání se stalo otcem i matkou myšlenky.

Jakmile to šlo a nevypadalo to neslušně, rozjel jsem se zpátky do práce. A jak jsem tak ujížděl na sever tím rovným, svěžím cambridgeským krajem, v hlavě se mi vyrojila spousta momentů z dětství – dlouhé procházky s tátou mezi letními poli a podél líných, rákosím obrostlých východoanglických řek; procházky, během nichž mě učil jména ptáků, květin a stromů a vyprávěl mi o té své tajemné „Matce přírodě“. S bolestí jsem na něj vzpomínal jako na velice laskavého a citlivého člověka a jen chabou útěchou mi byla vzpomínka, jak byl šťastný, když se dozvěděl, že jsem dostal stipendium. Tenkrát večer jsme se děli vedle sebe, přijeli na mou budoucnost domácím vínem a dívali se v televizi na dokument o ničivém suchu v Etiopii. V duchu stále vidím ty zdánlivě nekonečné zástupy koster, táhnoucí se odnikud nikam, jakoby rukou nějakého šílence dlážděnou dálnici ze seschlého bláta ve

vyschlém řečišti a všude kolem zlověstně kroužící stíny neodbytných supů. Tehdy jsem si všiml, že táta má v očích slzy. Když teď vzpomínám, jaký to pro mě byl šok, myslím, že právě jeho utrpení a děsivost bezmoci, kterou jsem cítil při pohledu na obrazovku, mě definitivně přivedly k rozhodnutí, co se svým životem udělám.

Když film skončil, táta odešel do pracovny, vrátil se s tím salátovým starým vydáním *Gulliverových cest* a přečetl mi stejný úryvek, který jsem četl Lou. Na hodiny jsme se zabrali do hovoru a ve své fantazii obsáhli celý svět. Před našima očima kvetla jalová poušť, přetékal asijské, africké a jihoamerické sýpky a strašidlo hladomoru bylo navždy vypuzeno ze zemského povrchu. Když jsme se k ránu potáceli do postele, táta se na schodech zastavil, zamžoural na mě přes zábradlí a řekl: „Clive, jednou napíšeme ke Gulliverovi své postskriptum. Bude se jmenovat ‚Zpráva pro krále Brobdingnagu.‘ A bude v ní stát jenom: ‚Vaše Veličenstvo, váš svatý úkol je konečně splněn. Jednou provždycky.‘“

Podnapile jsem se zahihňal a zasalutoval: „Zpráva přijata a pochopena,“ odvětil jsem. „Jednou provždycky.“

Skoro na den přesně za dvanáct měsíců po tátově smrti jsem se účastnil trojdenní mezinárodní konference v Cambridgej konané pod záštitou UNIDO. Na odpoledne druhého dne organizátoři připravili prohlídku šlechtitelského ústavu ARC. Po lehkém obědě jsme nasedli do kolony autokarů a nechali se odvézt. Jak jsem brzy zjistil, náhoda mě posadila vedle mladé ženy, kterou jmenovka prohlašovala za „Dr. N. E. Sheranovou.“ Představil jsem se a zeptal se, na co se specializuje. Odpověděla, že na mikrobiologii. „A odkud jste?“ zeptal jsem se znovu.

„Ze Sussexu.“

„Od profesora Dewlisha?“
Přikývla.

„Vidal Nepracujete na výzkumu dusíkových fixátorů?“
„Pracujeme na spoustě věcí.“

„To by mě moc zajímalo,“ přiznal jsem se. „No řekněte, jaký má smysl šlechtit vysoce výnosné odrůdy obilovin, když si žádá ze zemí třetího světa nemůže dovolit hnojiva, aby z nich něco měla?“

Usmála se. „Pak bychom možná měli zkoumat, jak vyrábět levná hnojiva.“

Celé odpoledne jsme se pak nechali provádět po pokusných políčkách a poslouchali výčet nejnovějších kolchicinových experimentů v PIB. Udělalo to na mě silný dojem. Tím, že dvacet let, které trvá, než se podaří vyšlechtit úplně novou odrůdu, zkrátali na osm, jako by zpola zabrzdili ten neúprosný malthusiánský růst, podle něhož krků, které je třeba nakrmit, vždy přibývá rychleji, než produkce, kterou se nakrmit mohou.

Na zpáteční cestě do Cambridge jsem toto téma rozebíral s doktorkou Sheranovou. „Světová populace má do roku 2000 dosáhnout šesti miliard. To znamená, že musíme zvýšit výrobu potravin přinejmenším o 50 procent, jen abychom udrželi hlad na současné úrovni. Potřebujeme něco převratného.“

„Nebo fungující kontrolu porodnosti,“ nadhodila jemně.

„Ta musí přijít s růstem životní úrovně.“

„Jenže to byste musel tu vaši produkci potravin zvýšit přinejmenším o sto procent. Vážně si myslíte, že je něco takového možné?“

„Aby na místě, kde předtím rostl jeden, vyrostly klasy dva?“ řekl jsem. „Ovšemže je to možné.“

„Během dvaceti let?“

„Šlechtění nových odrůd je pouze jedna stránka. Zdonalate způsoby obdělání půdy – lepší zavlažování, ochrana půdy, levnější hnojiva, všechno je důležité. Musí to být operace na široké frontě. Ale dá se to udělat. Musí to jít.“

„Víte, že mluvíte přesně jako můj otec?“ poznamenala s úsměvem.

„Řekl bych, že jako můj,“ opravil jsem ji.

Večer jsme oba šli na film sponzorovaný ICI a po něm jsme skončili v hotelovém baru. To už se mi podařilo zjistit, že její křestní jméno je Nataša. Teď, při dalším zpodobání, mi prozradila, že matka byla Ruska a otec Eurasijec. „Hybrid F₂!“ prohlásil jsem nadšeně. „To je úžasné. Jste vdaná?“

Zavrtěla hlavou.

„Ale určitě brzy budete, že?“

„Myslíte?“

„Nesnažte se mi namluvit, že někde vzadu se nedrží drápkem nějaký mužský!“ protestoval jsem. „Ne – chci říct, že jste opravdu zvláštní, Natašo. Jste s velkým náskokem ta nejužasnější mikrobioložka, na jakou kdy padl můj zrak. A k tomu ještě hybrid F₂!“

Dokonce jsem ani v jednom bodě nelhal. Vypadala jako jedna z těch dívek, jaké jsem tu a tam potkával zavěšené do zazobaných toryovských pitomečků v baru u „Markýze z Granthamu“ – sladoučké broskve, které ale rostou v sadu za plotem z ostnatého drátu. Nemohl jsem uvěřit svému štěstí.

Pohotově stočila téma hovoru na mou práci v Bioteku. Popsal jsem jí, jak se snažím izolovat zdokonalené kmeny bakterií *Rhizobia*, které fixují dusík, a přimět je, aby spolupracovaly s obilninami. Svěřil jsem se jí se svou vírou, že klíč spočívá v tom, že lze vpravit obilninám jejich geny, aby rostlinky začaly tvořit kořenové hlízký, a tak

mohly samy získávat rozpustné dusičnany. Zmínil jsem se i o svém tušení, že někde ve světě už existuje odrůda divokého obilí, která si sama pro sebe tento problém vyřešila. Kdyby se nám ji podařilo najít a pak třeba pomocí kolchicinových metod používaných PBI její výnosy zvýšit, bitva by byla víc než zpola vyhraná.

Mluvili jsme pořád dál, proplouvali myšlenkami sem a tam, a najednou jsem si uvědomil, že v baru začínají zhasínat světla. Pohled na hodinky mi k nemalému úžasu prozradil, že už je dávno po půlnoci. A zároveň jsem pochopil, že jsem právě prožil tři nejužasnější a nejpríjemnější hodiny svého života.

Poslední dopoledne oné konference jsem strávil v Nataščině společnosti a podařilo se mi ji přesvědčit, že i odpoledne stráví užitečněji se mnou na lodičce na řece, než na názorné přednášce o plánech na znovuzalesnění Kašmíru. Jen co jsme vyjeli na vodu, navázal jsem tam, kde jsem předchozího večera skončil. Vyptával jsem se na její vědeckou práci v Sussexu a dozvěděl se, že poslední rok pracovala na vřazování genů dusíkových fixátorů chloroplastové DNA. Účelem experimentu bylo přesvědčit hostitelskou rostlinu, aby vážala dusík přímo svými listy. Jako myšlenka mi to připadalo lákavé, ale měl jsem pocit, že je to výstřel na moc velkou vzdálenost, a taky jsem jí to řekl.

„O nic víc než tvůj,“ odsekla. „Nikdo nemá blízko k rozlousknutí DNA kódu, který umožňuje *Rhizobiu* spolupracovat s hostiteli.“

„Jestli se ti to někdy podaří, slib mi, že mi dáš vědět,“ řekl jsem. „Taková pomoc by se mi hodila.“

„To myslíš vážně?“

Cosi v tom, jak to řekla, mě zarazilo. Podíval jsem se na ni. „Jo, myslím,“ řekl jsem. „Vážně. Proč se ptáš?“

„Jenom tak.“

Asi jsem nějak vytušil, že za tou na pohled banální otázkou se skrývá něco víc, ale zároveň jsem věděl, že nejsem dost obratný, abych to z ní dostal, a přitom nevy-
padal nesnesitelně vlezle. Schoval jsem si to do paměti a večer, když už jsme měli druhý drink zpola v sobě, mě napadlo, jak se k tomu oklikou vrátit. A tak jsem zjistil, že se vymotává z dost vážného vztahu s jedním ze svých sussexských kolegů, a ještě to dost bolí.

„Znamená to, že se rozmýšlíš, jestli nezměnit vzduch? zeptal jsem se na rovinu.“

„Mohlo by to mít své výhody,“ přisvědčila. „Ovšem je-
dině v případě, že bych našla něco pro svoji specializaci. Minulý měsíc to došlo tak daleko, že jsem si napsala žádost na místo u Unileveru, ale pak jsem si to rozmýšlela.“

V tom okamžiku se zase kolečka v mé hlavě dostala do vyšších obrátek. Vytáhl jsem diář a pero a podal jí je. „Napiš mi adresu a telefon,“ vyzval jsem ji. „Až se vrátím do Granthamu, promluvíím s naším Velkým šéfem. Je dost možné, že se v Bioteku co nevidět něco najde.“

„Vážně?“ zajímala se, když mi vypisovala požadované údaje. „A jaké ‚něco‘ by to asi mělo být?“

„Po oddělení jdou už několik měsíců různé řeči,“ řekl jsem. „Ale jedním jsem si jistý – určitě se bude rozšiřovat kapacita genetického výzkumu. Takže budou muset vzít pár nových lidí. Proč by jedním z nich nemohla být krásná mikrobioložka s doktorátem a specializací na přenos DNA? Vsadím se, že bychom tě zaplatili líp než v Sussexu.“

„Tak na to si nevsadím,“ řekla s úsměvem a vrátila mi pero a diář.

Myslím, že za těch několik měsíců, co o tom přemýšlím, se mi podařilo izolovat ve svém životě pět jednotli-

vých epizod, které mě dovedly až do tohoto okamžiku. „Epizoda“ možná není to nejpřesnější slovo, ale bude muset stačit. První byl samozřejmě táta – díky tomu, že mě inspiroval, podporoval a hlavně mi věřil. Nebýt jeho, nikdy bych si asi s vědou nic nezačal. Druhou bylo setkání s Natašou na té konferenci UNIDO v Cambridgi ve dvaosmdesátém. A třetí, o tom nemůže být pochyb, bylo moje setkání s doktorem Sanchezem v Ayacuchu.

Tím, co mě a Natašu v létě roku 1988 zaválo do Jižní Ameriky, byla především řada šťastných náhod, které začaly v roce 1986, kdy převzal Biotek Monagri. Když k tomu došlo, zpočátku jsme se s Natašou oba báli, kam to povede, ale během dalších osmnácti měsíců jsme oba povýšili a můj projekt *Rhizobium* byl vybrán mezi ty, kterým firma vytvořila zvláštní podmínky – především zásluhou slibných polních pokusů s GX3.

Jako nadnárodní společnost postavená na americkém kapitálu měl Monagri nejrůznější kontakty se třetím světem, o kterých se Bioteku, operujícímu především ve Spojeném království a v rámci Evropy, ani nezdálo. A navíc měli pevnou víru v to, o čem rádi mluvili jako o „mnohonárodním křížení“. Když zprávy o GX3 pronikly do Los Angeles a dostaly se do počítače, vyšlo z něj, aspoň tak si to představuji, doporučení, aby doktor Clive Woodhouse odletěl do Jižní Ameriky, aby trochu svého intelektuálního pylu přenesl na rozličné předsunuté posty rozsáhlého monagrijského impéria. Naštěstí měl doktor Woodhouse tou dobou už takové postavení, aby si mohl vymínit, že jeho kolegyně Dr. Sheranová poletí s ním, a tak se stalo, že 3. května 1988 jsme, Nataša a já, scházeli po schůdcích transkontinentálního proudového letadla v Sao Paulo, první šaci naší cesty, která nás za tři

a půl týdne měla zavést do pěti zemí. Největší ironie je, že Ayacucho v našem itineráři vůbec nefigurovalo!

Dva dny jsme měli strávit v Cajamarca v Peru, na další čtyři přeletět do Quita v Ekvádoru a pak se přes Bogotu vrátit domů. Ale někde na půli cesty mezi La Pazem a Lima se na letadle soukromé společnosti, které nás doprovovalo, objevila porucha motoru, a my museli nouzově přistát v Ayacucho. Podařilo se mi dovolat lidem od Monagriho do Cajamarky a vysvětlit jim, co se stalo. Řekli, že se pro nás vrátí, jakmile to půjde. Ubytovali jsme se v letištním hotelu a pak jsme vyrazili na obhlídku města. Když jsme se po několika hodinách vrátili do hotelu, čekal nás tam štíhlý, šedovlasý muž s kožnatým obličejem, který se nám výbornou americkou angličtinou představil jako doktor Jaime Sancharez a s politováním nám oznámil, že naše letadlo bude muset zůstat na zemi přinejlepším ještě čtyřiaadvacet hodin. Svěřil se, že by považoval za velkou čest, kdybychom se zatím stali jeho a manželčinými hosty v Botanickém institutu, který se nachází pouhých třicet minut jízdy za městem.

Nikdy jsme přesně nevypátrali, jak pevně je Sancharez propojený s Monagri – mlhavě se zmiňoval o částečném financování z nějakého fondu přes univerzitu v Limě –, ale řekl nám, že za posledních deset let poslal více než padesát druhů divokých rostlin a semen do laboratoře NSS v Coloradu, a že každý rok vyrábí přinejmenším na čtyři měsíce na výpravy do hor. Největší nadšení měl pro brambory. Tvrdil, že on sám identifikoval ne méně než třiaosmdesát různých odrůd, z toho sedm do té doby neznámých.

Odpoledne jsme strávili prohlídkou jeho sbírky a pak nás osobně provedl po strmých terasovitých zahradách ústavu, rozkládajících se na svahu vysoko nad městem.

A pak jsme se s vědomím rizika srdečního selhání ponořili do hlubokého jezírka napájeného horským potokem. Později jsme se usadili na terase, upíjeli z vysokých sklenic ledové sangarí, pozorovali západ slunce a bavili se o našich brazilských a bolivijských dojmech. Pak, nad opravdu výtečnou večeří, jsme mu řekli něco o výzkumu, kterým se právě zabýváme v Biotece, a vysvětlili, že právě díky němu jsme tady a můžeme se těšit z jeho pohostinnosti. Když jsme se chystali jít spát, volal pilot z letiště a řekl nám, že letadlo je opravené a můžeme pokračovat v cestě.

Další den časně ráno nás doktor Sancharez odvezl zpátky do Ayacucha. Vyměnili jsme si adresy, slíbili si, že zůstaneme v kontaktu, a o půl hodiny později už jsme byli znovu ve vzduchu na cestě do Cajamarky.

Když jsme se začátkem června vrátili do Británie, napsal jsem Sancharezovým dopis, ve kterém jsem jim poděkoval, že k nám byli tak laskaví, a poté jsem se chystal vypustit celou tu epizodu z hlavy. Nakrátko jsem si ji připomněl, když jsme si nechali udělat fotky, které jsme na cestě pořídili, a našel jsem mezi nimi jednu, na které Nata plave nahý jako najáda v horském jezírku, a druhou s doktorem a seňorou Sancharezovými, jak stojí s rukama kolem ramen na své terase a usmívají se na nás.

O pět měsíců později mi zčistajasna přišel leteckou poštou dopis z Peru. Uvnitř jsem našel narychlo naškrábaný vzkaz a malý, zavařený igelitový sáček s šesti semínky. Na lístku stálo jenom: „Našel jsem je v jednom vysoko položeném údolí u Apurimacu. Možná stojí za pokus. – J.S.“

Prohlédl jsem semena pod mikroskopem a zjistil, že je to nějaká primitivní odrůda kukuřice. Menší jsem nikdy neviděl. Uvažoval jsem, co asi doktora Sanchareze při-

vedlo k domněnce, že by mě mohla zajímat – jeho vzkaz mi nenapověděl vůbec nic –, ale předal jsem je naší hlavní zahradnici a požádal ji, aby jim věnovala tu nejlepší péči. O tři týdny později mi sdělila, že pět ze šesti vyklíčilo.

Ještě dalších pár dní mi trvalo, než jsem se na ně zašel podívat, ale stejně jsem neuvěřil nic, co by mě donutilo změnit názor. To už jsem Sancharezovi odepsal, za vzorek mu poděkoval a zeptal se, proč si myslí, že by ta semena mohla být něčím mimořádná. Než od něj přišla odpověď, objevil jsem ten důvod sám. *Všem pěti rostlinkám se na kořenech začaly prokazatelně tvořit dusíkové hlízky!*

Ale až když jsem od Sanchareze dostal ten druhý dopis, podlomila se mi kolena. Když zevrubně popsal oblast, kde rostlinky našel, uzavřel: „Nadmořská výška byla o dobrých pět set metrů vyšší, než v jaké jsem do té doby planou kukuřici našel, což podle mého názoru ukazuje na mimořádně krátký životní cyklus. Půda byla velice chudá – podřadná spraš. Něco mi říká, že tyto rostliny získaly nejenom symbiotické dusíkaté *Rhizobium*, ale možná také nějakou spolupracující bakterii, která se chová jako sběrač fosfátů. Co myslíte, je to možné?“

Pokud šlo o délku životního cyklu, Sancharez měl určitě pravdu. Rostliny dozrály za tři měsíce. V únoru '89 jsme již měli semen dost, abychom se mohli pustit do prvních omezených pokusů. Z druhé úrody se Nastě podařilo získat dosud neznámou bičíkatou bakterii, které se v dusíkatých hlízkách a v jejich blízkosti viditelně dařilo, a podle všeho měla přesně takové vlastnosti, jaké Sancharez vytušil. Na jeho počest jsme ji pojmenovali *Phosphomonas sancharezi* a poblahopřáli si. Poprvé od prosince jsme s Natašou začali mluvit – byť jenom mezi sebou a velice, velice opatrně – o opravdovém průlomu.

Další tři roky jsme se s maximálním nasazením snažili přenést fixační geny z plané kukuřice na naše vysoce výnosné odrůdy. První skutečný úspěch se dostavil s GX14. Potomstvo nakřížené s kolchicinem mělo čtyřměsíční cyklus, do třetí generace se nezvrhávalo a dávalo výnosy až čtyřikrát vyšší než planá odrůda. Nataša a její kolegové nelenili a dál se snažili *P. sancharezi* adaptovat a kultivovat. Do dvou let ji přesvědčili, aby spolupracovala s pšenicí a rýží. Když se objevily výsledky prvních zkoušek na granthamských pokusných obilných políčkách, ukazovaly všeobecné zvýšení výnosu o 30 až 50 procent a žádné nepříznivé vedlejší účinky! Byli jsme s Natašou na koni: 1992 byl náš velký rok. Teď to vidím jako čtvrtou z těch pěti jednotlivých epizod.

Byl to taky rok, kdy jsme my dva konečně upravili náš vztah a vzali se. Do té doby jsme to stále odkládali, částečně ze setrvačnosti a částečně kvůli daňovým poměrům. Teď si Nastá najednou vzala do hlavy, že by chtěla založit rodinu. Upozornil jsem ji, že jestli půjde všechno podle plánu, nebude to dlouho trvat a budeme lítat po celém světě a dohlížet na tropické polní zkoušky. Ale ona se prostě rozhodla, že ji věda může na rok, na dva nechat přírodě, a když jsem já pochopil, jak je to pro ni důležité, zjistil jsem, že se mi představa otcovství dokonce zamlouvá. Nebylo to stejně hned.

Tou dobou už byl Monagri beze zbytku přesvědčený, že *P. sancharezi* je naše vpravdě historické vítězství. Vztyčili bezpečnostní hradby a začali horečně pracovat na tom, jak náš objev co nejlépe využít k maximálnímu finančnímu přínosu. Ale i s tím zdržením jsem odhadoval, že nám bude trvat přinejlepším ještě deset let, než se v našem tažení proti odvěkému nepříteli – světovému hladu – dočkáme znatelného pokroku. Naštěstí tu stále byla možnost GX14 dál zdokonalovat.

Upřímně řečeno, výsledky prvních polních zkoušek v tropech nás zklamaly – výnosy byly v průměru ani ne poloviční v porovnání s těmi, jakých jsme dosahovali v Británii – ale i tak GX14 jednoznačně dokázala, že může prosperovat v půdách, které jsou na dusičnany a fosforečnany obzvlášť chudé. Odhadoval jsem, že v celkovém součtu by mohla zvýšit zemědělský potenciál třetího světa až o 10 procent. A to měl do značné míry zdokonalený kmen *P. sancharerii* teprve přijít!

V dubnu '93 Nataša konečně dosáhla svého cíle a otěhotněla. Třetí týden v červenci jsme jako každý rok vyrazili na dovolenou a odjeli do domku, který jsme si pronajali na Azurovém pobřeží. Cestou jsme se zastavili u mámy v Chelmsfordu, prozradili jí tu velkou novinu a hned jsme spěchali dál, abychom stihli noční trajekt z Doveru. Když jsme se blížili k severnímu konci Dartfordského tunelu, zastavila nás na kontrolním stanovišti policie a požádala nás o předložení osobních dokladů a pracovních povolení. Všiml jsem si, že všichni měli pistole. Otevřeli kufr a přehrabali nám zavazadla: Jednoho jsem se zeptal, co hledají, ale jenom mi odsekl: „Když to najdeme, řekneme vám.“ Pak kufr zabouchli a mávli na nás, že můžeme pokračovat. Při výjezdu na rampu na druhém konci tunelu jsme zahlédli další ozbrojené policisty, požární stříkačku a ohořelé vraky kontejnerových tiráků, odtažených na odstavnou plochu, aby nepřekážely. Betonová zeď vedle nich nesla primitivně napatlaný znak srpu a zaťaté pěsti, symbol Hnutí za právo na práci. V naději, že chytím zpravodajství nějaké místní stanice, jsem pustil rádio, ale našel jsem jenom nepřetržitý proud hudebního škváru. Přepadení několika cízích tiráků už zřejmě nestálo ani za krátkou zmínku.

I když to nebyl nijak vážný incident, začali jsme se po něm s Natašou bavit tak, jak jsme spolu nemluvili celá lé-

ta. Myslím, že nám oběma současně svitlo, jak jsme se *izolovali*. Všichni naši nejlepší přátelé byli ze stejné vysoce specializované branže jako my; vydělávali jsme o hodně víc, než kolik jsme dokázali utratit, ani jeden z nás neměl pevné politické přesvědčení (volili jsme SDP), ale přesto jsme oba zřetelně věřili – aniž by to někdo z nás někdy řekl nahlas –, že nás vnitřně něco nadřazuje prakticky všem na světě. Koneckonců jsme věděli, co děláme, a věděli jsme, proč to děláme. Je jednoduché říct, že jsme bydlili oba samolibí a pokryteční, a přitom nanejvýš šťastní. Ale na mou duši si myslím, že jsme za to tak docela nemohli. Jestli chcete, dívejte se na nás jako na výsledný produkt stavu společnosti, vysoce specializované buňky, rozmazlené, hýčkané a bohatě odměňované za každý úspěch. Sotva se od nás dalo čekat, že budeme zkoumat všechny mravní aspekty situace, když jsme věděli, že to, čím se zabýváme, je praktické uskutečnění jednoho z mála opravdu altruistických snů lidstva.

Ale během dovolené jsme se k tomu ještě nejednou vrátili. A pokaždé to byla Nataša, kdo to nakouzl. Snad to nějak souviselo s těhotenstvím. Vzpomínám si, jak jsme jednou odpoledne po milování leželi vedle sebe a z ní jednou vypadlo: „Nemáš někdy pocit, že si hraje na Boha?“

„Propána, co tě to napadlo?“ řekl jsem.

„Sama nevím,“ přiznala se. „Je to jen takový pocit.“

„Nastó, ty přece v Boha nevěříš, nebo jo?“

Jednoznačně odpovědi jsem se nedočkal, a tak jsem otázku zopakoval.

„Nevím, jestli věřím nebo nevěřím,“ řekla nakonec. „Ale občas si říkám, že bych ráda věřila. Případala bych si bezpečnější.“

„Chceš říct, že se necítíš v bezpečí?“

„Nedovedu to přesně vysvětlit,“ řekla, „ale občas mě přepadne takový nepříjemný pocit, že světu povolí dno a já se propadnu. A vím, že kdyby se to stalo, tak bych padala a padala – věčně.“

Cítil jsem, jak se najednou zachvěla. „Nezapomněla sis ráno vzít vitamíny?“ zeptal jsem se.

„Ty nevíš, o čem jsem mluvila, že ne?“ zeptala se. „No tak, přízněj to.“

Začal jsem protestovat a pak jsem se na ni zahleděl z profilu. Moje fantazie přeskočila na úplně jinou, vzrušivější kolej. Nevzpomínám si, že by se k otázce Boha ještě někdy vrátila.

V září mě přísně důvěrně informovali, že byla podniknuta všechna nezbytná opatření pro uskutečnění tří tropických polních zkoušek *P. sancharezii* současně. Jedna se měla konat v Brazílii, další v Zimbabwe a třetí v Severním Queenslandu. Když mi dali na vybranou, které bych se chtěl osobně zúčastnit, rozhodl jsem se pro Queensland, jednoduše proto, že jsem Sama Wallace znal a v Austrálii jsem ještě nebyl. Jelikož dítě se mělo narodit koncem ledna, Nasťa se rozhodla zůstat doma.

3. prosince jsem přiletěl do Darwinu a za hodinu už jsem byl zase ve vzduchu a letěl na východ, přes Arnhemskou přírodní rezervaci do Nhulunbuy na pobřeží Karpentarského zálivu. V Nhulunbuy už čekala firemní helikoptéra, aby mě dopravila dál na Queenslandskou pokusnou stanici nedaleko Arrowsmithu.

Na místo jsme dorazili krátce před šestou večer. Udělal jsem si krátkou procházku mezi rýžovými poli a skončil na místním kriketovém hřišti. Tam mě přivítal Sam Wallace, ředitel stanice, a jeho indický kolega, kterého představil jako „Amiho“. Sam mi ukázal bungalov, kde jsem

měl následující týden bydlet, a pak jsme se všichni tři odebrali do hlavní laboratoře, kde mi předvedli současný osevní plán a mapy rýžových polí.

Dva malé napájecí potoky stékaly do údolí z hustě zalesněných kopců nad ním. V nejvyšší části údolí postavili sypanou hráž, která měla sloužit jako rezervní nádrž pro případ nepravděpodobného dlouhodobějšího sucha. Jedniny odtok z tohoto umělého jezera zásobil zavlažovací síť prostřednictvím hlavní tepny a důmyslně řešené soustavy vlasových kanálků, pro změnu ovládaných řadou ručních stavidel.

Sam ukázal na mapě dvě políčka, jedno ve spodní části žebříčkovité soustavy rýžovišť a druhé asi v polovině. „To jsou naše želízka v ohni. Na horním je hybrid Baliské J. a na dolním odrůda Sumatránské dlouhozrné. Obě kultury jsou dobře založené, obě dobře spolupracují s *Azospirillum*, takže dusíkové hladovění nebude problém.“

„Když to říkáš ty, Same,“ odvětil jsem. „Ty jsi tady šéf.“
„Takže je to jasné,“ řekl. „C7 a D5. A teď bychom si mohli dát pár piv.“

Další den časně ráno jsem bez přehnaných ceremonií naplnil postřikovač pětsetkrát zředěnou kulturou *Phosphomonas sancharezii* a podal jej jednomu ze Samových asistentů. Pak jsem vklouzl do vypůjčených rybářských gumáků a následoval Sama a Amiho k políčku C7.

Rostliny byly v plném květu a na vodní hladině bylo jako zelený povlak jasně vidět řasu *Anabaena*, fixující dusík. Kývl jsem na Sama a vztyčenými palci dal znamení mladíkovi, který měl na starosti postřikovač. Ten se přebrodivl do středu políčka, nahodil motorek postřikovače a začal povrch rýžového pole kropit jemnou mlhou *P. sancharezii*. Trvalo mu to kolem deseti minut. Pak jsme se přemístili na níže položené políčko a celý postup opako-

vali. Roztoku bylo na dostatečné ošetření obou políček právě tak akorát. Když jsme byli hotovi, sešli jsme v hřejivých slunečních paprscích s kopce na zaslouženou snídani.

Při jídle jsem se Samem a Amim probral další součásti zkušebního plánu a řekl jim, o co nám vlastně jde. Oba se tvářili tak trochu skepticky, když jsem prohlásil, že očekávám až padesátiprocentní zvýšení celkového výnosu. „Připadá mi to jako černá magie,“ řekl Sam. „Hergot, když jsme se s první sumatránskou odrůdou dostali na osm procent, byli jsme z toho celí pryč. A to jsme přihnovovali fosfáty.“

„Já vím,“ řekl jsem a ukázal jim, jak si držím palce. „Ale jestli mám pravdu – a já myslím, že ji mám, Same –, vypadá to na průlom, za který se všichni modlíme od dob Thomase Malthuse.“

Po snídani jsem odvyšlal připravenou šifrovanou zprávu pro naši kancelář v Brisbane, aby Monagri věděl, že všechno probíhá podle plánu. Pokračoval jsem telegramem pro Natašu. Vzkázal jsem jí, že jsem dorazil v pořádku a že to vypadá dobře. A pak, protože jsem na sobě ještě pozoroval příznaky pásmové únavy, vyšel jsem si údolím nahoru, abych si odpočinul u toho jezera nad přehradou.

Když jsem o pár hodin později scházel dolů, zaslechl jsem Amiho, jak mi běží naproti. Slunce už tou dobou pěkně připalovalo; vzpomínám si, jak mě napadlo, proč se asi v tom horku za mnou tak žene. „Honem!“ vyhrkl. „Rychle, pojd', Clive! Máme průšvih!“

„Průšvih?“ zeptal jsem se. „Jaký průšvih?“

„Ta řasa. Řasa na rýžovišti.“

„Co je s ní?“

„Zbláznila se.“

Vytřetl jsem na něj oči. Prostě jsem se v tu chvíli nedokázal soustředit na to, co mi říká. „Zbláznila?“ opakoval jsem nechápavě. „Jak to myslíš?“

„Za chvíli uvidíš,“ sípal. „Sam si myslí, že ta tvoje kultura nastartovala u *Anabaeny* reprodukční explozi. Zavrěli jsme stavidla a snažíme se to zastavit.“

Ani jsem nevěděl jak, ale najednou jsem sprintoval po stezce dolů. Když jsem doběhl na místo, odkud se mi otevřel pohled na rýžová pole, zůstal jsem stát jako zařezaný. Ta dvě políčka, která jsme ošetřili *P. sancharezi*, teď kompletně překrýval svěží, salátově zelený koberec bující řasy. Půl tuctu chlapců s maskami na obličejích a postříkovači na zádech se tím šlemem brodilo sem a tam a rozprašovalo jemnou mlhu, v níž jsem tušil pesticid. „Pro boha všemohoucího,“ zašeptal jsem. „Koho by to napadlo?“

Sama jsem našel v laboratoři, skloněného nad mikroskopem. Když jsem vešel, zvedl hlavu a pokynul mi, abych se podíval sám. S děsuplným ohromením jsem sledoval, jak buňky *Anabaeny* hltají živiny vyprodukované pilnými *P. sancharezi*, tloustnou, rozdělují se a množí téměř neuvěřitelnou rychlostí. Mikroskopické dravce, kteří tomu měli zabránit, jako by nově objevená schopnost řasy přivlastnit si veškerou zásobu fosforu, vřadila ze hry. Cítil jsem, jak mi po celých zádech vyrazí ledový pot. „Proboha, Same,“ zašeptal jsem. „Uvědomuješ si, co by se mohlo stát, kdyby...“

„Aby ne,“ řekl ponuře. „Volal jsem do Nhulunbuy pro padesát barelů pesticidu a postříkovací helikoptéru. Jak se zdá, nemáme žádně záruky, že se nám to podařilo izolovat. Hlavní stavidlo jsme uzavřeli nejímň dvě hodiny po ošetření. Ale už asi hodinu mi po proudu pracuje pět lidí. Pojdme se podívat, jak se jim daří.“

Vyrazili jsme po stezce podél vody pod stanici. Slunce do nás bušilo jako kladivo. Tou dobou se po dně kanálu klikatila jen stužka vody. Bláto vysychalo a začínalo se z něj kouřit. Část trávy na březích, kterou zasáhl snos rozprášeného pesticidu, už začínala vadnout. „Jak dlouho můžete udržet kanál suchý?“ zeptal jsem se.

„Asi tak dvanáct hodin, plus minus pár. Pak nádrž přeteče přes stavidlo. Ale i tak je to možná o dvanáct hodin víc, než si zasloužíme. Můžeme si blahopřát, že monzun má zpoždění. V těchto kopcích už víc než týden nepršelo tak, aby to stálo za řeč.“

Na mnoha místech jsme našli stopy zdivočelé *Anabaeny*, ale bylo vidět, že pesticid už udělal své. Zjistil jsem, že sevření žaludku začíná povolovat. Pak jsem si najednou vzpomněl na další dva tropické pokusy a přiškrčeně jsem vyjel. Sam se zeptal, co se děje. Když jsem mu to řekl, zavrčel a prohlásil: „Úplně jsem ti to zapomněl říct. Už jsem tvým jménem informoval Brisbane a L.A. Nebyls k nalezení, abych se zeptal, ale připadlo mi to prozíravé.“

„Same...“ začal jsem, ale pak jsem jaksi nenašel slova, která jsem chtěl.

Mrkl na mě. „To nic, brácho,“ řekl. „V podobné situaci bys pro mě určitě udělal totéž.“

Kolem třetí hodiny odpoledne se objevily dvě helikoptéry, jedna vybavená pro postřík ze vzduchu a druhá naložená dalšími barely s jedem. Ta postříkovač neseděla ani minutu. Hned byla zase ve vzduchu a s rachotem poletovala sem a tam nad rýžovými poli a teď už suchým zavlažovacím kanálem pod stanici. Než se slunce nachýlilo nad kopce na západě, určitě tam nikde nebyla jediná píď země, kterou by nepokropila aspoň tříkrát. Viděli jsme, jak za jediné odpoledne přišlo prakticky vniveč úsilí deseti let.

Večer jsem se Sama zeptal, za jak dlouho se mu podle něj podaří stanici znovu uvést do provozu. „Vůbec o tom neuvažuju,“ řekl. „Zeptej se mě za týden a možná ti odpovím. Teď mě zajímá jediné, a to stoprocentní sterilizace. Ale jedno ti řeknu, Clive. Až se dostanu k tomu, abych sepsal zprávu o tomhle drobném selhání, postarám se, aby se jedna kopie dostala do Canberry a druhá OSN.“

„Ale co tvoje smlouva? Nemá Monagri v podmínkách...“

„Na nějakou smlouvu ti seru! Jestli to neřekneme na plnou hubu teď, tak klidně půjdou a zkusí to někde jinde. Kde bychom podle tebe teď byli, kdybych se tam náhodou nešel podívat?“

„Já vím, vím,“ řekl jsem. „Když jsem uviděl, co se stalo, málem se mi zastavilo srdce. Bylo to jako zlý sen, v duchu jsem viděl, jak celé údolí mizí pod zeleným slizem. Myslím, že jsem nikdy v životě neměl tak nahnáno. Zasloužíš si zlatou medaili.“

„Třeba ji dostanu,“ prohlásil zamýšleně. „Pokud jsem to dokázal.“

„Proboha!“ vykřikl jsem. „Jestli ne, co jiného by nám zbývalo?“

„Můžeme prášit, prášit a pak to ještě trochu poprášit,“ řekl. „I kdyby to mělo znamenat, že vyhubíme veškeré rostlinstvo odtud až po záliv. To, co jsme tady upekli, je nenasytná rakovina řas a bakterií. Jestli se nám to nepodaří zastavit úplně a důsledně hned tady a teď, můžeme klidně kleknout a říct ámen.“

„Určitě jsme to zastavili.“

„Doufám,“ řekl. „Fakt doufám. Ale bude mi o hodně lehčeji, jestli zítra touhle dobou nenajdeme v okruhu deseti kilometrů po té zdivočelé řase ani stopu. Půjdu si teď lehnout a radím ti, abys udělal to samý. Čeká nás perných čtyřia dvacet hodin.“

Poslechl jsem ho, ale trvalo mi dlouho, než se mi podařilo usnout. Ležel jsem, civěl do stropu a v duchu pořád probíral kličky a zákruty, které mě dovedly až sem. A pak jsem zjistil, že myslím na Nastu a na naše malé a poprvé od dětských let jsem se přistihl, jak se modlím.

Probudilo mě kuckání a rachot startující helikoptéry. Vyskočil jsem z postele, něco na sebe hodil a vyběhl ven. Právě včas, abych zahlédl, jak se jeden ze strojů zvedá a odlétá údolím dolů k pobřeží. Ami se vracel zpátky do stanice. Zavolal jsem na něho. Zamával a otočil se ke mně. „Á, dobré ráno, Clive.“

„Kéž bys měl pravdu,“ řekl jsem. „Nespalo se mi moc dobře.“

„Mně taky ne.“

„Sam někam letěl?“

„Jo, podívat se, jak to vypadá po proudu. Nádrž začala přetékat kolem čtvrté ráno. Bylo to později, než jsme čekali.“

„A co políčka?“

„Zaplaťpánbu, vypadá to, že jsou čistá. Ale postříkáme je ještě jednou, pro jistotu. Nedáš si kávu?“

„To víš, že dám.“

Seděli jsme na verandě, popíjeli horkou černou kávu a rozebírali události předchozího dne. Najednou se hradbou mračen nízko nad východním obzorem protlačily tenké prstíky stříbritého světla a ukázaly nám, kde vyjde slunce. „Asi jsi dost zklamaný tím, co se stalo,“ řekl. „To-lik let dřiny a všechno je v háji.“

„A víš, že takto jsem se na to ještě ani nepodíval?“ prohlásil jsem. „Ale řekl bych, že co nevidět to na mě padne. V tuhle chvíli je moje jediná naděje Sam a ty sudy pestiducu.“

„Jasně,“ zabručel. „Nepřipadá ti zvláštní, Clive, že při pokusech doma jsi žádné takové vedlejší účinky nezaznamenal?“

„Právě proto se dělají zkoušky v tropech,“ řekl jsem. „A můžu ti říct na rovinu, že bych tomu stejně neuvěřil, kdybych to neviděl na vlastní oči. Vážně, Ami, byla to krásná ukázka aplikované biotechnologie – dokonale jasná rovnice. Kdykoli by si zasloužila hezkých pár Nobelovek. Proboha, vsadím se, že šéfům teď není dobře od žaludku.“

„Zapomínáš že Monagri dělá taky do fosfátů,“ poznal s pokřiveným úsměvem.

Když jsme dopili kávu, šli jsme se znovu podívat na políčka. Byl to opravdu tísnivý pohled. Veškerá voda byla svedena do hlavního kanálu a schnoucí políčka překrýval jakýsi pohřební rubáš ze žlutavě šedé pavučiny. Výsledný dojem byl pozoruhodně cizí, zlověstný. Díval jsem se na to několik minut, potom jsem přešel o nějakých sto metrů dál k páteřnímu kanálu a zahleděl se do proudu. Prakticky okamžitě upoutal mou pozornost modrozelený chomáč rozbujele řasy o velikosti talíře, který plaval středom kanálu. Další následoval a za ním třetí. Zavolal jsem na Amiho. Přiběhl ke mně, uviděl, co mě tak vyplašilo a konejšivě se usmál. „To nic, Clive, to je naprosto nevinné. To připlouvá z nádrže. Když jsme zavřeli hlavní stavidlo, hladina se zvedla. Teď už přetéká. Tohle je jenom povrchová řasa. To tady plave už od rána.“

Zadíval jsem se na čerstvý kus, spokojeně se nesoucí proudem. „Byl se tam někdo podívat?“ zeptal jsem se.

„Ne,“ přiznal. „Jaký by to mělo smysl? Proti proudu se řasa nemohla dostat. Tak jak by mohlo být zasaženo jezero?“

„Nevím,“ řekl jsem. „Možná jsem jenom trochu podrážděný. Ale zajdu se tam podívat. Rozumíš, pro klid duše. Půjdeš se mnou?“

Zavrtěl hlavou. „Slíbil jsem Samovi, že zařídím ještě jedno práškování. Uvidíme se u snídane.“

Pustil jsem se stezkou kolem potoka. Na jednom místě se na nějaké neviditelné překážce nachytil velký chu-chvalec řas. Když jsem si všiml, že právě z téhle masy proud trhá a do kanálu odnáší menší kousky, hned se mi začalo lehčeji dýchat. Ami měl pravdu. Náš problém, jestli ještě existoval, nacházel se na opačném konci údolí, kde pátral Sam. Ale když už jsem došel tak daleko, neobrátil jsem se.

Když jsem se začal drápat nahoru po čelním svahu hráze, nejvyšší stromy, jimiž byly kopce porostlé, už zachytávaly první sluneční paprsky. Někaký pták do omrzení zpíval z hloubi lesa zvláštní, smutnou písničku na dvě noty – *lu-í, lu-í, lu-í* – ale nebýt něj, rušilo by ticho jenom zurčením potoka.

A pak jsem uviděl jezero!

Pocit, který se mě v tu chvíli zmocnil, byl čistě fyzický. Bylo mi asi tak, jako kdyby mi někdo rozpáral břicho a všechny vnitřnosti mi vyhřezly ven a omotaly se mi kolem kotníků. Zvedl jsem ruce a začal si jimi dětinsky mávat před obličejem, jako bych tím mohl ten výjev zahnat, zrušit. Hlavně jsem se chtěl probudit z toho zlého snu.

Tam, kde den předtím plulo po nebesy modrém oblačném zrcadle pár ostrůvků vodního hyacintu, teď kromě kousičku čisté vody poblíž vypustí pokrýval hladinu souvislý, silný koberec bující *Anabaeny*. Po celém tom kypícím povrchu neustále vznikaly a praskaly bublinky plynu. Vypadalo to, jako kdyby na mě mrkala miliarda maličkých, jasných, lhostejných očí.

Zůstal jsem stát jako přibitý k zemi, civěl jsem na tu nevyvedenou kaši a v duchu jsem zažíval takovou hrůzu, že to ani teď nedokážu vyjádřit. A pak jsem zaklonil hla-

a zaskočel jako divoké zvíře, zděšením a mučivou bolestí. Z břechy se pleskavě vznesl pár vyplašených kačen, zakroužil nad nedalekými stromy a pak odletěl něměm na jih.

Díval jsem se, jak se zmenšují a mizí v dálce, a najednou mi došlo, jak se to muselo stát, a co se určitě bude dít dál, pokud se nepodaří přijít s nějakým zázrakem, který by to zarazil. Stačilo, aby jeden malý útržek zdivočelé řasy ulpěl na noze jediného z těch ptáků. Kdyby se v tepelých vodách nádrže zdvojnásobil každých patnáct minut, a k tomu nepotřeboval nic víc než tu svou nenasytnou touhu žít se a růst, za čtyřadvacet hodin, a možná ještě dřív, by pohltil celou hladinu.

Pak jsem si všiml, že na několika místech už se to začalo šířit přes pás rákosí a trávy, který odděloval jezero od nedalekých stromů. Ten mě přiměl k pohybu. Ukázal jsem nechutné scénérii záda a rozběhl se stezkou ke vzdálené stanici. Celou cestu dolů jsem měl před očima děsivou vizi těch dvou ptáků, plachtících klidným vzduchem někam daleko a máchajících splývavé nitky slizu v nějaké tiché bažině nebo v potoce, jehož vody právě začínají pocíťovat první mateřské teplo ranního slunce.

Z událostí dalších čtyřadvaceti hodin si stále ještě neuvědomuji víc než mlhavý chaos. Vidím výraz Amiho tváře, když jsem mu vyklopil, co jsem zjistil, a vzpomínám si, jak jsem mu pomáhal naložit nákladák pultuctem barelů pesticidu, a jak jsem dvěma chlapům nařídil, aby vyjeli nad jezero, nasypali to svinstvo rovnou do napájecích potoků a pak začali ručně práškovat všude, kde pod stromy narazí na stopy šíření řasy. Vzpomínám si, jak se o hodinu později vrátil Sam, bledý jako stěna, a přivezl špatnou zprávu, že našli jednoznačný důkaz přítomnosti

Anabaeny v úplně jiném potoce o víc než pět kilometrů dál. A nejdříve si vzpomínám, jak klel a tloukl se pěstmi do čela, když jsem mu řekl, z čeho podezřívám ptáky.

Okamžitě nařídil doplnit nádrže helikoptéry a řekl pilotovi, aby poprášil každý kousíček volné hladiny mezi námi a zálivem, protože „kdyby se tomu podařilo najít cestu do moře, tak to nezastavíme, ani kdyby nám pomáhalo samo peklo!“ Pak mě vzal k vysílačce a další čtyři hodiny jsme zoufale škemrali o pomoc u vlády, u armády, u Monagriho, u každého, koho byla naděje přesvědčit, aby nás bral vážně.

Večer svolal Sam do hlavní laboratoře válečnou poradu. Tou dobou už dorazily čtyři další helikoptéry se zásobní cisternou a takovým množstvím pesticidů, aby celé údolí proměnilo ve sterilní poušť. Na plátno promítli mapu okolí. Sam je rozdělil na šest operačních zón a instruoval piloty. Všechno to byli chlapi, kteří pracovali pro státní zemědělské kombináty, a jako by vůbec nedokázali pochopit zoufalost situace. Jeden z nich se Sama zeptal, z čeho má tak nahánáno. „Vždyť mluvíme o tom svinstvu, co plave v každém rybníce, ne?“

Sam přisvědčil, že víceméně ano.

„A to že je nebezpečné?“

Sam přikývl. „Možná se mýlím,“ řekl. „Modlím se, abych se mýlil. Ale bojím se, že tu máme něco, vedle čeho vy-padají všechny atomové bomby světa zhruba stejně nebezpečně jako rýma. Jestli se nám to nepodaří zlikvidovat, důkladně a beze zbytku, tady a teď, v několika příštích dnech, tak se s vámi vsadím, že do měsíce z Queenslandu nezůstane nic, co by bylo k poznání – žádné lesy, řeky, pole, moře, žádná zvířata, nic. Na všem bude koberec modrozeleného slizu. A po nás přijde na řadu celý svět.“

„Proboha,“ zalapal po dechu ten, který se zeptal, viditelně otřesený. „A jak to sakra všechno začalo?“

Sam se na mě podíval. „Asi bych to vyjádřil tak, že jsme udělali něco špatného pro dobrou věc,“ řekl. „Teď je podstatné, jestli to dokážeme zastavit.“

Celý další den od slunka do slunka bzučely helikoptéry nad celým údolím a rozprašovaly hustou mlhu pesticidů. Teď už nešlo o vybírání cílů. Tohle byl vyhlazovací útok, který měl beze zbytku zlikvidovat *Anabaenu* na ploše nějakých šestkrát osm kilometrů kolem. Zároveň se Sam spojil s Canberrou, ohlásil, co se děje, a požádal o přímý rozhovor s ministerským předsedou. Nikdy jsem nezjistil, jak to dokázal, ale podařilo se mu to. Stejně tak nevím přesně, co mu řekl – on sám pak ten rozhovor nedokázal moc souvisle reprodukovat –, ale vím určitě, že udělal maximum, aby premiéra Brownleeho přesvědčil, že pro všechny případy má nařídít okamžitou a totální evakuaci Arnhemského poloostrova a pak tam hodit termojadernou pumu. Ten jeho žádost kategoricky zamítl. V tu chvíli jsem si myslel, že Sam přehání, aby mohl vyvinout maximální tlak. Na tom je vidět, že ani já jsem ještě nenašel odvahu podívat se pravdě do očí.

Tu noc jsem snad vůbec nespal. S prvním světlem jsem přišel k Samovi a Amimu u vysílačky a poslouchal ranní hlášení pilotů helikoptér. Jak se okruh pátrání rozšiřoval a ze Samovy mapy se vytrácel prstenec červených křížků, podívali jsme se s Amim na sebe, s nevyslovenou otázkou v očích. Ani jednomu z nás se nechtělo pokoušet osud a říct, že to vypadá, jako by operace měla úspěch. Sam rozšířil okruh pátrání o dalších pět kilometrů a pořádně nic. Když i poslední hlášení oznamovalo „všechno čisté“, Ami promluvil: „Někdo to bude muset říct. Tak co, Same, vyhráli jsme?“

Sam nepřítomně civěl do mapy na stole a začal do modrého trojúhelníku, který představoval jezero, čmárat sít červených čar. „Možná jsme vyhráli,“ řekl. „Ale u rakoviny si taky nemůžeš být jistý, co přijde. Kdyby Clive včera neviděl ty pitomé kachny, tak bych s tebou asi musel souhlasit. Jak to vypadá...“ A nechal větu nedokončenou.

Helikoptéry splnily úkol a vrátily se na stanici. Při snídani piloti svá hlášení potvrdili. *Anabaena* – a s ní všechno ostatní – byla zlikvidována. Sam jim řekl, že odvedli dobrou práci, a hned na to navázal sdělením, že budou muset do vzduchu znovu a všechno to pokropit ještě jednou. Vzali to líp, než jsem čekal, ale taky nevím, kolik za to dostali.

Odpoledne jsem odletěl se Samem na pobřeží. Zjistili jsme, že břeh je posetý mrtvými rybami a mořskými ptáky, nevinnými oběťmi tun jedu, které jsme naspali do vody. Ale po živé *Anabaeně* nikde ani památky. Letěli jsme na jih až k Bickertonu a pak jsme zatočili do vnitrozemí. Všude bylo čisto. „No tak, Same, teď už to musíš uznat,“ řekl jsem. „Vyhráls.“

Otočil se ke mně. Viděl jsem, že se chystá souhlasit, ale vtom zapraskalo rádio. „Same? Same? Tady Ami.“

„Pokračuj, Ami.“
 „Právě přišla zpráva z Nhulunbuy, Same. Říká, že *Anabaena* je v Arnhemské zátocě!“

„V Arnhemské zátocě! Ježíšmarjá! A je to jisté?“

„Ohlásil to pilot poštovního letadla z Darwinu. Slétl a prohlédl si to zblízka. Říkal, že to pokrývá obě říčky a rozlezo se to zhruba na osm kilometrů jižního pobřeží.“

Jestli jsem někdy viděl v něčí tváři smrt, tak v Samově v tu chvíli. Na několik vteřin zavřel oči, pak se zhluboka nadechl a řekl: „Za čtvrt hodiny jsem u tebe, Ami. Vyříd Mikovi, aby vyhlásil poplach v Darwinu. A sežeň Billa

awlingse. Nepouštěj ho, dokud tam nebudu. Zatím hoj.“

„Kde je Arnhemská zátoka, Same?“ zeptal jsem se.

„Z druhé strany poloostrova. Kurevských šedesát kilometrů odtud.“

Podívali jsme se jeden na druhého a pak, neschopni slovo, jsme uhnuli očima.

Od toho všeho už uběhly čtyři měsíce. Je možné, že kdyby nám byli uvěřili, dalo se to ještě zastavit. Než se australská vláda konečně nechala přesvědčit, že jsme všichni zčistajasna nezešíleli, bylo už dávno pozdě. Řasa, nesená jižním rovníkovým proudem, byla na cestě do Indického oceánu. Když jsem se tři dny před Vánoce mi vracel letadlem do Anglie, viděl jsem, jak ta zelená skvrna postupuje je Timorským mořem. Největší ironie byla v tom, že když jsme se Samem odletěli do Canberra naposledy, zoufale a neúspěšně prosit, ať na arhemskou oblast hodí vodíkovou bombu, v Korálovém moři měly cvičení dokonce čtyři atomové ponorky, z nichž každá mohla sterilizovat celý Queensland dvacetkrát. Jak mi řekl Sam toho večera, když jsme se ze všech sil snažili propít se v letištním baru k zapomnění: „Lidská představitost skrývá propast, která je hlubší než Mariánský příkop. Lidi budou přírodu klidně poškozovat, třeba i znásilňovat, ale nepřipustí si možnost, že není nesmrtelná. Ale proč bysme sakra zrovna my dva měli být ti vyvolení, kteří jim dokážou, že se mýlí.“

Nevím, jestli ode mě čekal odpověď. Vlastně ani nevím, jestli nějaká odpověď existuje. Jistě vím jenom to, co jsem tady napsal.

Od té doby se vyplnilo všechno, co předpověděl. V posledních šesti týdnech vytrvale stoupá obsah síry v atmo-

sféře a na posledním družicovém snímku, který jsem viděl před týdnem, bylo patrné, že zamorení se už rozšířilo hluboko do Tichého oceánu a na jih až po Madagaskar. Vynesli jsme nad biosférou rozsudek smrti a odvolací soud neexistuje. Je to jen otázka času – nebo Pánaboha. Za padesát let nebude po *Anabaeně* a *Phosphonomas san-charezi* ani památky, jako by nikdy nic takového nebylo: tím, že zničí celý svět, zničí i samy sebe. Nemůže to dopadnout jinak než tak, že nakonec bude planeta Země k nerozeznání od všech ostatních světů, které se na své bezživotné pouti budou potloukat prázdňými dálavami vesmíru až do skonání věků. Pokud jde o tu „nejškodlivější hnusnou havěť, která se kdy z dopuštění přírody plazila po povrchu země“ – jak nás král Brobdingnagu nakonec ohodnotil, podle mých hrubých odhadů nám zbývá asi tak rok. Takže někdy kolem Cissiiných prvních a posledních narozenin budu v situaci, kdy budu moci odeslat táťův vzkaz: „Vaše Veličenstvo, váš svatý úkol je konečně splněn. Jednou provždycky.“

(V textu je použito překladu Aloyse Skoumala z českého vydání *Gulliverových cest*, Albatros.1985.)